

CAMPHILLSKÉ HNUTÍ V NIZOZEMÍ

Milan
Valenta

Camphillské hnutí

Přál bych si, aby se Camphill stal místem, kde bude možný skutečný život postižených.

K. König

Reminiscence antroposofická aneb templáři či komunisté?

Antroposofické stavby camphillu zšedly, a jakoby tak změnilly svůj tvar. Jarní noc nabrala na obrátkách. Obyvatelé Demetria byli nasyceni, umyti a uloženi do postelí a to byl ten správný čas, kdy jsme mohli s Hansem, jedním s groupleaderů camphillu, opět usednout k čaji. „Víš, co mě ráno napadlo, Hansi?“ polknu první doušky hořkého vývaru z bylin a snažím se při tom nezměnit výraz obličeje. Že všechny vaše rituály, mystika a zaběhlý pořádek mají cosi společného s životem středověkým rytířských řádů. Vzpomínáš, jak dneska s námi posnídal host z francouzského camphillu? Jakoby přišel mezi staré známé, stejný obřad před jídlem a po jídle, podobná strava...“ Hans upil hořkého vývaru, který mu udělal očividně dobře a kývnul hlavou: „Máš pravdu. Někteří z nás se dokonce domníváme, že jsme reinkarnovaní templáři. Podívej, plno camphillů je postaveno na místě bývalých templů.“ „No jo, templáři...“ zamumlám, když statečně polykám další doušek, „a co váš sociální zákon? Každý podle svých schopností, každému podle jeho potřeb..., jako by to Steiner opsal z nějaké marxistické příručky. Hans dopil obsah šálku. Chvilí pátral v

mysli, aby z bohaté slovní zásoby anglických slovíček vybral ty nejjednodušší, a tak se dostal na moji řečovou úroveň:

„Podívej, kapitalismus není perspektiva, neboť je sociálně nespravedlivý. A my hledáme nový společenský řád, novou cestu. Aha, asi něco na způsob komunismu dotovaného kapitalismem, pomyslím si a raději stočím hovor na Königa.

Portrét Karla Königa

Duchovním otcem a iniciátorem camphillských komunit ve světě byl rakouský lékař dr. Karel König. Jeho „curriculum vitae“ v rozmezí let 1939–1966 je v podstatě příběhem vzniku a rozvoje hnutí na čtyřech světadílech.

König ovšem nebyl jediný, kdo se zasloužil o vznik první komunity, byl ale iniciátorem a organizátorem, jenž ve Vídni v letech 1936–38 kolem sebe soustředil skupinu mladých lidí zabývajících se intenzivně léčebnou pedagogikou a antroposofií.

Studijní práce byla přerušena nacistickou anexií Rakouska. König, který byl židovského původu, přesídlil s částí skupiny do severovýchodního Skotska, aby zde v předvečer války pracoval na realizaci společného ideálu – výstavbě vesničky, kde budou postižení žít jako plnoprávní jedinci společně se zdravou populací.

Malý vzrůstem a velký v osobní aktivitě byl König značně kontroverzní postavou. Jeho přednášky vždy vzbuzovaly pozornost, neboť byl mistrem metafory. Dopisoval si téměř s celým světem – s lékařskými experty i s rodiči postižených dětí. Na dopisy okamžitě odpovídal.

Od chvíle, kdy se v roce 1942 v Camphill objevilo první dítě s Downovým syndromem, si König nesmírně oblíbil takto postižené děti a začal se intenzivně zabývat studiem osob s trizomií 21. O sedmáct let později vydává první publikaci (Der Mongolismus) zabývající se touto problematikou z hlediska léčebné pedagogiky. Během svého života však publikoval léčebně pedagogické práce o dalších kategoriích postižených – o dětech se spastickými stavy, o sociálně deprivované mládeži atp.

Ve spolupráci s lékaři a všemi, kteří pečovali o postižené děti, vybudoval König základy léčebně pedagogické metodiky (rozuměj – antroposofické). Svoje knihy – Bratři a sestry, Lidská duše, První tři roky života dítěte – psal s hlubokou znalostí problematiky i autentickými zkušenostmi rodinného života a dětské psychologie. Široký okruh svých znalostí König dokumentoval nejen publikacemi z oboru léčebné pedagogiky, ale i embryologie, antropologie, zoologie a historie, které psal jak z pozice lékaře, tak i z pohledu učitele a vychovatele (Lindenberg, 1990).

Karel König byl také umělcem: psal básně a lyrickou prózu. Mezi jeho nejlepší práce patří „festivalové“ dramatické hry například svatojánské hry, které psal pro divadelní představení v campillech.

Karel König se narodil v židovské rodině 25. 9. 1902 majitele obchodu s obuví ve Vídni ve stejné době, kdy Švédka Ellen Key proklamovala dvacáté století jako století dítěte.

Mladý König četl Dumase, Balzaca, Freuda, mimořádně se zajímal o buddhismus a Nový zákon, kde hledal svoji životní cestu, zabýval se Goethovými výzkumy přírody.

V roce 1921 začíná navštěvovat Steinerovy přednášky a seznamuje se s jeho prací
Filosofie duchovní činnosti.

Jako student medicíny byl König činný i ve výzkumu, tři roky pracoval v Embryologickém ústavu města Vídně a ve věku 23 let publikoval svůj první výzkum. Po promoci mu rektor univerzity nabídl práci v Embryologickém ústavu.

V létě 1927 přednáší poprvé na antroposofické konferenci a několik měsíců pak pracuje na dětské klinice, kde sbírá zkušenosti. Když mu dr. Wegman (vedoucí medicínské sekce na Steinerově škole duchovní vědy ve švýcarském Dornachu nabídl práci v Klinickém a terapeutickém ústavu, König nabídku přijal, což se stalo podstatným pro jeho další životní orientaci. Na klinice potkal svoji budoucí ženu Tillu Masberg, která nastoupila do instituce v ten samý den jak König.

Brzy po svém příchodu na kliniku spatřil na týdenní slavnosti těžce handicapované dítě, jak přináší zapálenou svíčku. Později k tomuto zážitku napsal, že se stal pro něj zcela zásadním – v té chvíli se rozhodl zasvětit svůj život péči a výchově postižených dětí a vybudovat zařízení „jako velkou svíci“, jejíž světlo by postiženým dětem pomáhalo najít cestu k naději.

Na klinickém zařízení se mohl König hlouběji věnovat aplikaci antroposofie v medicíně, což se projevilo v sérii článků zaměřených do oblasti embryologie.

Několik týdnů po svém příchodu do instituce byl požádán dr. Wegmanem o přednášku v hale Goetheana v Dornachu v průběhu vánoční konference. König zde hovořil o projekci světové evoluce do jednotlivých stádií embryonálního vývoje, a to na základě svých předešlých výzkumů. Přednáška měla velký úspěch a zajistila svému autorovi přednáškové turné, jež bylo důležité pro jeho další působení v oboru. Sedm let se manželé Königovi věnovali budování nového léčebného domu v německém Pilgramshainu pro postižené děti, celá práce byla zaměřena na integraci handicapovaných. V Pilgramshainu König rozvíjel léčebnou metodiku mentálně retardovaných osob a

organizoval jejich péči, uvažoval o koncepci komunity, která by akceptovala sociálně duchovní přístup k postiženým. Politická situace v Německu však manžele přinutila k návratu do Rakouska.

Ve Vídni kolem sebe soustředili skupinku nadšených následovníků, se kterými po anexii Rakouska (11. 3. 1938) opustili domov, aby v cizině pokračovali ve společné práci. Bylo těžké odejít z pohodlí Vídně na větrný severovýchod Skotska, drsný a bez elektřiny. Od jara 1939 budovala skupina rakouských běženců nový domov pro dvacet dětí vyžadujících zvláštní péči. Když byli o třináct měsíců později mužové skupiny internováni jako nepřátelští cizinci (Velká Británie byla ve válečném stavu s Německem), dokončily ženy za jejich půlroční absence práci na Camphillu a 1. 6. 1940 otevřely Camphill House blízko Aberdeen. Tento den je proto považován za skutečný počátek celosvětového hnutí jménem camphill.

Pracovní činnost v komunitě König orientoval do třech oblastí: – lékařská péče – léčebné výchovné činnosti – farmářská práce (dlouho před otevřením Camphill House dr. König, Thomas Weihs a další studovali možnosti biodynamického hospodaření).

Později König organizoval lékařské konference pro vědce, ošetřovatelky i terapeuty a se svými pomocníky – lékaři založil nadaci pro postupný rozvoj vědeckého bádání v oblasti léčebné pedagogiky (curative education) oboru, který je dnes přednášen v mezinárodních camphillských seminářích mnoha zemí.

I v době, kdy König vážně onemocněl, stál nadále v čele celosvětového hnutí a pomáhal organizovat komunity a školy v Německu, USA, Švýcarsku, Irsku, Holandsku a ve Skandinávii.

Rok před svou smrtí napsal, že postižení jedinci jsou skutečnými učiteli zdravé populace, on sám se denně učil ze společného života s nimi. Kromě této inspirace König doznává, že se po celý život řídil duchovním odkazem Komenského a Owena.

Zemřel 27. března 1966.

Historie camphillských komunit

Dekáda první – vznik Camphill House.

Hnutí komunity se datuje od roku 1939, kdy skupina třinácti rakouských uprchlíků vedená dr. Königem buduje usedlost na 25 akrech pozemku v blízkosti Aberdeen na severovýchodě Skotska. Komunita se v průběhu války rozšířila o další pozemky, budovy, farmu a dílny.

V roce 1947/48 zde byla otevřena waldorfská škola pro děti spolupracovníků a zájemce z Aberdeen, do které byly později vřazeny i děti z komunity. Ve škole se aplikovaly Steinerovy metody práce s postiženými žáky, využívala se hudba a rytmus při výuce, byla zavedena léčebná eurymie a speciální „tělová abeceda“ pro ty, kteří nebyli schopni řečového rozvoje přirozenou cestou – to vše brzy přineslo prokazatelné výsledky.

V říjnu 1949 začíná pracovat camphillský seminář pro mladé lidi, kteří se zajímají o léčebnou pedagogiku. Od té doby stovky studentů ukončily svá studia ve dvaceti seminárních centrech, jež dnes ve světě existují.

Druhá dekáda (1950–1959) začala otevřením pátého domu (Cairulee) pro postižené adolescentní dívky. Do poloviny šedesátých let byl každý z domů obýván postiženými podobné věkové kategorie, pak byla přijata „filozofie“ široké stratifikace a jednotlivé domy dostaly obyvatele všech věkových skupin. V tomto období žilo v komunitě 240 dětí.

Karel König důsledně prosazoval „vzdělavatelnost“ každého dítěte bez ohledu na druh a stupeň postižení. Legislativa „vzdělavatelnosti“ se postupně prosazovala od roku 1959 a princip „vzdělavatelnosti“ pro všechny děti byl přijat až v roce 1974.

Nejdůležitějším rysem druhé dekády bylo rozšíření camphillu do Anglie, Irska, Jižní Afriky, Německa a USA. Mrs. Redman z Jižní Afriky dostala do rukou Picture Post (časopis vydávaný Camphillem v Aberdeen) a požádala dr. Königa o pomoc při organizování komunity v této části světa a tak v roce 1951 začal na farmě Úsvit pracovat první instruktor camphillu.

Z iniciativy rodičů byly otevřeny komunity v Anglii (1951) a v Severním Irsku (1953). První camphill na kontinentě byl otevřen v roce 1958 v německém Bra-chenreuthe.

Od roku 1959 se datuje práce antroposofických komunit na Novém kontinentě, když představitelé komunity převzali od staršího manželského páru dar – léčebný dům v Downingtown (Pensylvanie). Ve stejné době začíná pracovat Christophorus v Holandsku.

Dalším důležitým datem druhé dekády je rok 1954, kdy byla v Botton otevřena první vesnička pro dospělé jedince – opět z rodičovské iniciativy.

V této dekádě se dr. König pro vážnou nemoc rozhodl vzdát role koordinátora hnutí a pracovat již pouze jako konzultant.

Třetí dekáda (1960–1969) byla zahájena stěhováním chlapců ze školy v Newton Dee do vesnice pro dospělé jedince vybudované poblíž Ženevy.

V září 1962 byl otevřen „Camphil Hall“ – centrum antroposofických konferencí a uměleckých aktivit.

V polovině dekády došlo k decentralizaci hnutí a založení šesti regionálních center s vlastní správou a koordinací. Karel König, který se vrací do Německa, pomáhá otevřít centrum ve Fohrenbuhl a první německou vesničku v Lehenhof. Otevřením vesničky v norském Vidarassen začíná bouřlivý rozvoj camphillů ve Skandinávii.

Čtvrtá dekáda (70. léta) zahajuje vybudováním školy ve Finsku (Sylvia–Koti) jakožto nejvýchodnější výspu hnutí. V roce 1974 dochází k otevření camphillské školy pro černé děti v Botswaně a o dva roky později vesničky v Rakousku (Liebensfels).

V tomto období nastává rozvoj publikační činnosti zaměřené na camphill – vychází kniha Thomase Weihse Děti vyžadující zvláštní péči, která je přeložena do mnoha světových jazyků a určena jak odborníkům, tak i laické veřejnosti a rodičům postižených dětí.

V roce 1975 začíná vycházet druhý specializovaný magazín – Camphil Correspondence.

Samostatná eurytmická škola zahajuje v Ringwood (1970) a o něco později i v Botton. Eurytmický výcvik je plně integrován do života camphillů, mnoho zájemců je také vzděláváno pro budoucí terapeutickou a uměleckou práci i mimo camphilly.

V roce 1979 se hnutí stalo plnoprávným členem Konference pro léčebnou pedagogiku a sociální terapii v Dornachu.

Ve Francii začal působit camphill v květnu 1979 (Le Béal). Francie – stejně jako Holandsko – uznává diplom camphillského semináře jako ekvivalent diplomu speciální pedagogiky získaného na státní škole.

V poslední dekádě se hnutí rozšiřuje o další místa (Švédsko, Minnesota), péče se zaměřuje i na staré lidi. Osmdesátá léta jsou charakteristická rozvojem urbanismu komun, zlepšováním kvality mezinárodní spolupráce jednotlivých regionů na poli legislativy, výchovy nových spolupracovníků, budováním poradenství.

V roce 1987 zasedal první mezinárodní kongres Camphillské rady v Ringwood s delegáty dvaasedmdesáti center seskupených do sedmi regionů: Skotsko, Anglie a Wales, Irsko, Skandinávie, centrální Evropa, Severní Amerika, Jižní Afrika.

V poslední době se utvořil i osmý region pro oblast tzv.

postkomunistických zemí. Komunity v Polsku a Rumunsku se inspirovaly historií vzniku a vývoje světového camphillského hnutí.

Patrně hlavní překážkou vybudování camphillského centra v Čechách není ani tak finanční otázka (v tomto ohledu lze očekávat značnou finanční pomoc ze zahraničí), jako spíše personální a organizační zabezpečení případné komunity. Antroposofická společnost, která za socialismu přežívala v ilegalitě, nestačila vychovat nové následovníky – potenciální spolupracovníky camphillu.

Dalším problémem je absence odborného zázemí v oblasti léčebné pedagogiky (antroposofické).

Chybějící semináře léčebné pedagogiky lze dočasně suplovat dlouhodobými stážemi zájemců v zahraničních camphillech spojených se studiem v semináři. Pořádání kurzů léčebné pedagogiky s ohledem na camphillské hnutí (obdobu kurzů waldorfské pedagogiky) v naší zemi za účasti zahraničních lektorů může být pouhou orientační a motivační záležitostí, rozhodně však takto nelze nahradit studium v semináři postavené na každodenní praxi v komunitě.

Jistým řešením nedostatku mladých lidí schopných pracovat jako „groupleadři“ a „houseleadři“ v komunitě postižených je zřízení státní instituce (tj. zařízení s běžnými zaměstnanci), která by pracovala podle zásad léčebné pedagogiky. Takovéto „poloantroposofické“ instituce jsou v zahraničí běžnou praxí.

Antroposofie a léčebná pedagogika

Antroposofie byla koncipována začátkem století jako „věda o nadmyslném poznání světa a určení člověka“ dr. Rudolfem Steinerem. Antroposofie je eklektickou soustavou absorbující jak duchovní odkaz „západní kultury“ (učení Nietzscheho, Fichteho, Goethea, křesťanská mystika a kristologie...), tak i prvky „východní filozofie“ (hl. buddhismu).

Antroposofové věří v princip karmické kauzality a v reinkarnaci. Člověk je ve světle duchovní vědy fyzická, duševní a duchovní bytost rozvrstvená do fyzického, eterického, astrálního těla a „JÁ“. Tato těla postupně vznikají (ve smyslu ontogeneze), osamostatňují se a zanikají s výjimkou „JÁ“, které je nesmrtelné a po fyzické (eterické a astrální) smrti odchází do duchovního světa, kde se připravuje na další vtělení.

Antroposofie jakožto specifická filozofie a ideologie tvoří metodologická východiska pro antroposoficky orientovanou psychologii a pedagogiku (waldorfská pedagogika), politologii, umění, zemědělství, farmakologii, medicínu a léčebnou pedagogiku.

Základy léčebné pedagogiky načrtl Steiner před svou smrtí v

sérii přednášek určený pro úzký okruh zájemců na témata: nauka o člověku, obrazy nemocí, rozhovor o dítěti, postoje léčebného pedagoga. Antroposofická léčebná pedagogika vychází především z empirie (také ve Steinerových základech se odráží zkušenosti autora z doby, kdy pracoval jako rodinný vychovatel a učitel hydrocefalického dítěte) a intuice. Na individualitu postiženého jedince je nahlíženo skrz inkarnace: postiženo je pouze to, co vnímáme smysly, skutečná individualita je skryta. Úkolem léčebného pedagoga je rozkrýt a identifikovat reálnou individualitu postiženého, jeho handicap je až „v druhém plánu“ zájmu léčebné pedagogiky: tj. především je tu dítě – duchovní bytost a teprve pak jeho handicap.

Ve světě existují desítky institutů realizujících antroposofickou léčebně pedagogickou praxi, z nichž nejznámější a nejrozšířenější jsou camphillské komunity. Součástí camphillských vesniček pro děti a mládež je svobodná waldorfská škola.

Krátké uvedení do waldorfské školy

Reminiscence léčebně pedagogická:

Suzane je idioimbecilní dívka, která má v deseti letech svého fyzického věku problémy s chůzí a hrubou motorikou. Během vyučování je proto připoutána ke speciálně upravenému pultu. Děti malují slunce. Akvarelové barvy se vpíjí do mokrého podkladu, žluť výrazně kontrastuje s modrým pozadím. „Podívej Suzane,“ vedu útlou jakoby éterickou ruku dívky (reminiscence na Boticelliho – druhou Zrození Venuše), „sluníčko je kulaté a hřeje, po obloze plují mráčky, mají modrou barvu, všichni tebe malujeme sluníčko a oblohu...“ Ale Suzane neví. Těká očima po místnosti a štětec s barvou občas strčí do úst. Slova jsou pro ni pouhou zvukovou kulisou bez jakéhokoliv obsahu. Neví, co je slunce, nikdy nepochopí existenci oblohy. Unavený zápolením s barvami, štětcem a nepoddajností ruky mé „Venuše“ připevňuji Suzanin výkres na výstavku (je to vlastně můj výkres namalovaný rukou Suzane) a tiše propadám pedagogickému pesimismu. Jaký to všechno má smysl? Kde končí hranice hlubokého humanismu a kde již začíná nesmyslné plýtvání energií učitele, říkám si a s otázkou se obrátím na učitelku. Els má něco po čtyřicítce a věčný úsměv ve tváři: „Do těchto dětí vidí jenom Bůh a my nemáme právo je připravit o šanci“. Na slova Els si vzpomenu o čtrnáct dní později v camphillu na severu Holandska při setkání s autistickým Patrickem hrajícím (bez elementární znalosti notace) na violu skladby Bacha a Mozarta. Patrick byl jeden z těch, který dostal šanci.

Zřizování waldorfských škol při camphillských komunitách je jednou z příčin značné popularity těchto zařízení mezi rodiči

postižených dětí, nebož ve státních institucích ústavního typu školy neexistují. Antroposofové zcela ignorují pojem jakékoliv nevzdělatelnosti či dokonce nevychovatelnosti, což má svůj terapeutický a rehabilitační význam nejen pro postižené, ale především pro jejich rodiče. V následujících řádcích si podáme pouze rámcovou charakteristiku waldorfské školy.

První škola tohoto typu byla založena Steinerem v roce 1919 ve Stuttgartu, později se rozšířila do ostatních evropských i mimoevropských států a dnes tvoří jednu z nejčastějších alternativ oficiálních výchovně vzdělávacích systémů ve světě.

Waldorfská pedagogika je pedocentricky orientována, její výchozí teze zní: dítě je zcela svobodný tvor. Žák je od mateřské školy veden receptivně i aktivně k umění a rukodělné činnosti, přičemž i v ostatních disciplínách je kladen důraz na to, aby veškerá školní činnost byla dítětem „prožita“ a „procitěna“. Waldorfské učitelé důrazně prosazují „pedagogiku prožitku“ před „didaktikou paměti“, v jejich pojetí je pedagogika především uměním, které využívá vědeckých poznatků.

Waldorfská škola je školou bez podrobných učebních osnov, bez učebnic a vysvědčení (v tradičním pojetí), bez direktiv a trestů. Holandská waldorfská škola čítá (bez 2 let mateřské školy) sedm a půl roku základní školy, na kterou navazují čtyři a půl roku středoškolského studia. Pokud se absolvent školy rozhodne pro studium na univerzitě či vysoké škole, musí ještě projít roční přípravkou na udělení státního diplomu (typu VWO či HAVO), ostatní absolventi mohou pokračovat na profesních školách.

Pro žáky waldorfské školy, kteří vykazují slabší výsledky v teoretických disciplínách a vyžadují pomalejší tempo výuky, jsou zřizovány „praktické školy“ vybavené dílnami a pozemky s posílenou dotací hodin pracovní výchovy a sníženým počtem žáků ve třídě (do 20 žáků). Tyto školy je třeba odlišovat od „Tobiasch school“, což je waldorfská škola pro mentálně postižené děti (jako příklad „svobodné praktické školy“ lze uvést Praktische leergang regionale Vrije School Bovenbouw v Zeistu).

Nejschopnější frekventanti waldorfské školy při camphillu pokračují v zaučení se řemeslu či farmářské práci v „training school“, která je obdobou státních chráněných dílen. V organizaci i struktuře vyučování existuje několik výrazných specifík odlišujících svobodné waldorfské školy od státních základních a středních škol.

Jednou ze zvláštností je výuka v tzv. epochách, která je odůvodňována možností hlubšího „zažití si“ učiva. Epocha využívá procesu produktivního zapomínání v rozmezí

2–3 měsíců. Žáci se po dobu tří týdnů učí v hlavním vyučovacím bloku dne jedinému předmětu, ke kterému se opět vrací až v dalším pololetí. Takto jsou vyučovány všechny disciplíny s výjimkou jazyků, uměleckých a

rukodělných předmětů a tělocviku.

Další zvláštností waldorfské školy je užívání „forem“ (kreslení tvarů, tvarování). Formy slouží jako výtečný průpravný prostředek v období počátečního psaní a navíc plní terapeutickou (i léčebně pedagogickou) funkci. V tomto směru vychází „formová- ní“ z antroposofického učení o lidských temperamentech. Úkolem učitele i léčebného pedagoga je diagnostikovat převažující temperament u dítěte (tj. sangvinik, flegmatik, choleric, melancholik) a snažit se postupně „rozmělnovat“ přílišnou temperamento- vou vyhraněnost tak, aby v dospělosti došlo ke sladění a vyvážení všech typů v osobnosti. Prostředkem takovéto činnosti je na waldorfských školách – kromě vypravování příběhů – právě „formování.“

Každý temperament směřuje k určitým liniím a tím, že pedagog zasahuje do preference liniatury dítěte, působí na jeho temperament. Příkladně flegmatici preferu- jí kružnici, proto se učitel snaží variovat kružnici do hranatých útvarů.

Výsledným tvarem takovéto variace je nová kvalita jež je schopna (při dlouhodo- bém cvičení) flegmatika aktivovat.

Formování linií se využívá také v terapii hysterickým dětí. U těch – podle antro- sofických teorií – převažují odstředivé tendence. Úkolem léčebného pedagoga je přivést dítě od odstředivé kružnice k bodu, ke koncentrované síle.

Waldorfská škola jako součást camphillské komunity

Organizace a struktura školy v camphillu je interní záležitostí komunity, do které stát nemůže zasahovat, nebož pro mentálně postižené jedince (v antroposofické termi- nologii“ děti vývojově opožděné“) umístěné do obdobných státních institucí není stanovena povinná školní docházka. Ve třídách camphillské školy mohou proto půso- bit učitelé bez diplomu; jejich jmenování je pouze na zvážení komunity. „Rozhodující „kvalifikací“ učitele camphillu je hluboký vztah k postiženým dětem, bezbřehá trpěli- vost a pedagogický optimismus a entusiasmus.

Camphillská škola většinou obsahuje 2–3 mateřské školy, 8 let základní školy a 3 roky „training school“.

Mateřskou školu navštěvují děti s lehčím stupněm postižení, učitel (ka) se snaží aplikovat výchovný program waldorfské mateřské školy včetně úvodních a závěrečných rituálů, malby a kresby (tvarování), prvků eurytmie, vyprávění příběhů, přípravy pokr- mů a pohybových aktivit.

Do třídy základní školy dochází max. 10 žáků, které učitel vyučuje za pomoci asistenta (většinou „coworkera“ – dobrovolníka).

Vyučování nemá základ v učebním plánu či dokonce osnovách,

neexistují předmět- ty, učitel si pro jednotlivé epochy (dopolední vyučování) vybírá témata jednotlivých disciplín (př. vztahy mezi mužem a ženou, světové strany, měření času...) Důraz je kladen na výuku čtení, psaní a matematických dovedností společně se sebeobslužnými úkony. Nová písmena se pedagog pokouší vybavovat pomocí říkanek, rytmických cvičení a eurytmických pohybů. Více pozornosti věnuje učitel schopnějším žákům, s ostatními pracuje asistent: převládá individuální forma výuky a přímá práce dětí je spíše výjimkou. Vyučování je doplněno vyprávěním příběhů, pohybovými činnostmi, přípravou jídla (děti se učí péci chleba...) atp.

Antroposofičtí pedagogové se snaží působit nad předpokládaný mentální „strop“

žáka (př. děti zpívají Mozartovy kánony!).

Po absolvování školy postupují někteří žáci do tříleté „training school“, kde se v dopoledních blocích věnují teoretickému vyučování a v odpoledních kurzech se zaučují v chráněných dílnách základním dovednostem vybraných řemesel (textilní a keramické práce, košíkářství, pekařství, dřevařská výroba...).

Na „training school“ volně navazuje zaučování se farmářství práce na farmě určeno pro jedince ve věku od 18 až do 21 (výjimečně 25) let.

Vnitřní život „camphillu“

Reminiscence poslední aneb mystika a rituály:

První paprsky dne prosvětlují růžové keře vysázené podél cesty, po které spěchám do Demétria. Nastupuji ranní službu. Ostatní jsou už na místě – Peter, Miriam, Mário a samozřejmě: vždy usměvavý Hans vaří všem kávu. Sedíme, mlčky popíjíme a Hans čte z knihy služeb úkoly na celý den: jeden půjde s malým pacientem k lékaři, další má službu v kuchyni a vaří oběd pro celou komunitu. Naštěstí to nejsem já. Když dopijeme kávu, Hans zapálí svíčku a do rukou vezme knihu. Postavíme se a nasloucháme Steinerovým myšlenkám. Posléze Hans vymění Steinera za Testament a čte vybranou část podoběnství a Ježíši Kristu. Když tiše uzavře podoběnství i knihu, sfoukne jeden z nás plamen svíčky. V sevření kruhu se bereme za ruce a společně pronesem závěrečnou průpověď. Rituál je u konce. Den je otevřen pro naši práci.

Mystika, rituál a obřad tvoří nedílnou součást života komunity. Antroposofická architektura, design nábytku, obrazy malované do omítky jsou nabitě mystickým poselstvím, týdenní a denní rituály se staly neodmyslitelnou složkou života každého člena pospolitosti. Komunita společně vítá a uzavírá den zpěvem písní a hrou na hudební nástroje, schází se k „obřadu“ přijímání antroposofických léků,

užívá rituály před jídlem a po jídle, rituály, které jsou si podobné ve všech camphillech ve světě. Camphilly mají svoje znaky, symboliku, filozofii i umění.

Obřady však plní kromě svoji ideologické funkce i funkci sociální. Každý člen komunity i ten nejvíce postižený (idiotičtí jedinci jsou na obřad přivezeni na vozíku) má pravidelnou příležitost „prožít si „pocit pospolitosti i příležitost kontaktu se všemi obyvateli vesničky několikrát denně se zúčastnit společné činnosti, slavení svátků, narozenin atp.

Camphilly pracují na podobných principech jako kdysi izraelské kibucy – mají obdobnou správu i organizaci. Každý člen komunity je za svou práci placen státem. Plat však odevzdává do společného sociálního fondu, ze které jsou financovány jak individuální potřeby členů komunity, tak i některé výdaje ve prospěch celého společen- ství.

Camphill je sociokratickým organismem, o jeho činnosti rozhoduje každý člen komunity, tj. všichni musí souhlasit s předloženým návrhem (nestačí nadpoloviční většina, jak je tomu v demokracii) a každý má právo veta. Sociokracie je možná proto, že v camphillech vládne společný „antroposofický duch“ a členové pospolitosti mají podobné filozofické ladění. V čele camphillu stojí volení zástupci odpovídající za určitou oblast života komunity (administrativa, kultura, léčebně pedagogická činnost, personální sféra včetně seminářů pro nové spolupracovníky). Zástupci vykonávají svojí funkci po dobu jednoho roku a jsou kontrolováni ostatními členy komunity, kterým se zodpovídají za svoji práci. Camphilly nemají ředitele, pouze jeden ze členů zastupitel- stva je pověřen stykem s veřejností a vládními úředníky. Většina členů komunity pracuje jako „groupleader“ (vedoucí skupiny), který zodpovídá za svěřené osoby (jejich počet závisí na stupni postižení, průměrně se jedná o dva až tři jedince), a „houseparents“ (rodiče domu), kteří nesou odpovědnost za chod komunity uvnitř jednoho domu (camphill je tvořen několika domy s užší komunitou cca 20 osob).

Kromě vedoucích působí v domech ještě dobrovolníci, kteří nemají přímou odpo- vědnost za postižené. Jsou to většinou kandidáti na vedoucí skupin, jenž se zaučují v práci a večerně navštěvují semináře léčebné pedagogiky, které jsou otevřeny při velkých antroposofických zařízeních (studium trvá tři roky a bývá zakončeno stáží v zahraničním camphillu).

V zařízeních pracují dále terapeuti – absolventi speciálních kurzů muzikoterapie, arteterapie, eurytmie, fyzioterapie a logopedie – chirofonetiky.

Pro navázání kontaktu těžce mentálně postižených občanů s prostředím se v Midgardu (Tuitjenhorn) pokouší aplikovat novou terapii – „light colour therapy“ (terapie barevnými světly). Antroposofové se domnívají, že tato terapie je prostřed- kem k

„oslovení duše“ hluboce postižených dětí. Vychází ze zjištění, že každý jedinec je naladěný na určité světelné spektrum, každý máme barvu, která nás harmonizuje či aktivuje. Určitá barva má v těle člověka určitý průběh – například modrá barva působí na mozek a sestupuje do dolních částí těla, přičemž ovlivňuje dýchání a žaludeční činnost, barva červená má opačný průběh a jiné účinky.

„Light colour therapy“ je záležitostí experimentu, paralelně se zkoumá také v Anglii, v Německu i v USA a je teprve ve stádiu zrodu (první konference k této problematice se uskutečnila v centru antroposofického hnutí – ve švýcarském Dornachu).

Ostatní personál camphillu tvoří učitelé, vedoucí dílen či farmářské činnosti, popř. administrativní pracovníci. Těžiště práce celého zařízení je zcela jistě v práci vedoucích skupin domovských komunit, kteří se svými svěřenci vytváří velkou rodinu v rámci svého domu. Každý z obyvatel domu má svoji místnost, ostatní zařízení je společné. Vedoucí žijí po celý rok se svými svěřenci, organizují jejich volný čas, společně připravují stravu, společně se účastní výletů a prázdninových pobytů atp. Pokud má člen komunity vlastní rodinu, stává se tato organickou součástí domovské komunity. A právě pro tento „nonstop“ úvazek je práce vedoucích skupin nesmírně těžká: jejich vliv na děti je však absolutní, vztah postiženého ke svému „groupleaderovi“ je často hlubší a citové pouto silnější než k biologickým rodičům.

Zpráva o Christophoru

Campillská komunita Christophoru ležící v Bosch en Duin blízko Zeistu je ukázkové léčebně pedagogické zařízení pro mentálně postižené děti, mládež a mladé dospělé do 25 let života.

Přes devadesát postižených žije se svými „groupleadery“ v osmi antroposofických domech s mythologickými jmény (Melchior, Erabel, Demetrius, Egelantier...) vprostřed rozlehlého lesoparku. Zařízení má svoji školu, dílny, zahrady, seminář, konferenční a divadelní sál, administrativní budovu, obchod, kde postižení nakupují potraviny pro společnou kuchyň. Domovské komunity jsou budovány podle věku postižených a nikoliv podle stupně a druhu jejich handicapu tak, aby se obyvatelé domu mohli společně účastnit činností:

- skupiny ve věku do 5 let jsou zaměřeny na opatrovnictví, popř. hru
- skupiny dětí od pěti do patnácti let navštěvují školu
- obyvatelé ve věku 15–21 (25) let se zaučují v „training school“

Tak jako u ostatních alternativních školských a opatrovnických zařízení stát nezasaňuje do koncepce, správy a organizace, pouze sleduje využívání svých dotací. Rodiče postižených nejsou na chodu instituce finančně zainteresováni.

V Christophoru vládne vnitřní disciplína, denní řád je chápán jako součást léčebně pedagogického působení:

- 6.30 ranní rituál vedoucích
- 7.00 vzbuzení a mytí postižených, úklid pokojů
- 7.30 společné uvítání nového dne, rozdělení léků
- 7.45 snídaně
- 8.15 úklid kuchyně a jídelny
- 9.00 dopolední zaměstnání (škola, dílna, farma, kuchyně, prádelna)
- 12.30 rozdělení léků
- 12.45 oběd
- 13.45 úklid kuchyně a jídelny
- 14.45 odpolední zaměstnání
- 16.30 osobní volno
- 17.20 rozdělení léků
- 17.35 večeře
- 18.00 úklid kuchyně a jídelny
- 18.30 večerní program (společenské hry, nácvik divadelního představení)
- 20.30 večerka

Opakující se rituály a pevný denní řád zvyšují u postižených pocit jistoty a bezpečí, který je podmínkou pro akceptování jak dalších léčebně pedagogických postupů, tak i ostatních členů společenství (mezi postiženými je určité procento autistických i psychotických jedinců).

Trojice ustanovení camphillského „desatera“

Postižené děti jsou především lidské bytosti, které přichází z duchovní oblasti na svět a jsou vtěleny do postiženého těla, ale jejich duch zůstává nepostižený.

Cokoliv učiníme při výchově postiženého dítěte, ovlivní jeho osudové určení. Je to skutečný zásah do karmy dítěte. Učitel a vychovatel se musí naučit nést odpovědnost za osudové určení svých svěřenců.

Camphillská komunita je místo, kde handicapovaní nachází bezpečí a spolupracovníci tvořivý způsob života.

LITERATUR

A

Bock, F.: The history and development of Camphill.

In: Post, L.: A Candle on the Hill. BPCC

Paulton Books Ltd, Bristol 1990

Lindenberg, Ch., A.: Karel Konig – a portrait.

In: Post., L.: A Candle on the Hill. BPCC Paulton Books Ltd,

Bristol 1990 Studiegids Dagopleiding 1992–1993, Vrije Pedagogische Akademy, Zeist 1992

Valenta, M.: Waldorfská pedagogika a jiné alternativy. Univerzita Palackého, Olomouc 1993

RÉSUMÉ

É

THE CAMPHILL MOVEMENT IN THE NETHERLANDS

The author acquaints us with the history and contemporary development of Cam- phill movement in the Netherlands Kingdom.

The article is concentrated on the personality of Dr. Karl Konig (he is the founder of this world movement), on main stages of this international camphill organisation bulding in the world and in the Netherlands.

The next part of this article pays attention to the anthroposofical curative pedagogy including a short instruction to Waldorf school.

The end describes the philosophy, administration and interior life of Dutch Cam- phills in the head with model anthroposofic institution Christophorus.

ZUSAMMENFASSU

NG CAMPHILLBEWEGUNG IN HOLLAND

Der Autor macht uns mit der Geschichte und auch mit der gegenwärtigen Lage der Camphillbewegung im Niederländischen Königreich bekannt.

Die Arbeit ist auf die Person des Gründers dieser Weltbewegung Dr. Karl König, auf die Einzeletappen des Aufbaues der internationalen camphillorganisation in der Welt und auch Holland orientiert.

Der nächste Teil der Arbeit ist der Anthrosophie und der Heilpädagogik einschliesslich der kurzen Einführung in die Waldorfschule gewidmet.

Am Ende beschreibt man die Philosophie, die Verwaltung und Innenleben der holländischen Camphills mit ihrer anthroposophischen Institution Christophorus.

CAMPILLSKÉ Hnutí V HOLANDSKU

Autor stati seznamuje s historií i současným stavem campillského hnutí na území Nizozemského království.

Práce je zaměřena na osobnost zakladatele světového hnutí dr. Karla Königa, na jednotlivé etapy budování mezinárodní camphillské organizace ve světě i v Holandsku. Další část práce je věnována antroposofii a léčebné pedagogice včetně krátkého uvedení do waldorfské školy.

Závěr stati postihuje filozofii, správu a vnitřní život holandských camphillů v čele s ukázkou antroposofickou institucí Christophorus.